

קצין בטיחות בתעבורה: דרישה ותכולת תפקיד באירופה וארה"ב

מאת
ד"ר איתן גוה
שלהבת ליבוביץ - צור

פרסום מס' 2003/0122

נובמבר 2003

פרויקט מס' 44-511

תוכן הענינים

עמ' מס':

3	1. מבוא ומטרות הפרויקט
4	2. תמצית מנהלים
4	3. קצין בטיחות בתעבורה- תקציר המצב בארץ
6	4. התפתחות הצורך בתפקיד קצין בטיחות בתעבורה מספר עובדות היסטוריות
7	5. הגדרת תפקיד "קצין בטיחות בתעבורה"
7	5.1 פירוט כישורים וידע
11	5.2 פירוט תחומי אחריות וסמכות
16	5.3 כלי ניהול וסוגי פרקטיקות המופעלים ע"י קצין הבטיחות בתעבורה
18	5.4 חוקים, תקנות, תקנים ונהלים סטטו' הקשורים לתפקיד
19	5.5 השכלה והכשרה לתפקיד
20	6. מסקנות מסקירת הספרות ותרומה ישומית של המידע
22	7. בי ב ל י ו ג ר פ י ה
25	8. נספחים:
	8.1 דוגמא להגדרת תפקיד מתוך קובץ הגדרות תפקיד של עיריית Rowan County צפון קרולינה(ראה בבליוגרפיה מס' 19)
	8.2 דוגמא להגדרת תפקיד מתוך קובץ הגדרות תפקיד של מדינת אריזונה – בתי הסוהר (ראה בבליוגרפיה מס' 20)

1. מבוא ומטרות הפרויקט

מטרת הפרויקט היא לאסוף מידע ולתאר את תפקידו של קצין הבטיחות בתעבורה כפי שבא לידי ביטוי באירופה וארה"ב, והרחבת הידע באשר למאפייני תפקידו.

מידע מסוג זה מאפשר השוואה למצב הקיים בארץ בנושא, תוך אימוץ מאפיינים המתאימים ליישום, אם באמצעות אכיפה בהתאם למסגרת המוגדרת בחוק, או באמצעות פרסום המלצות לארגונים אשר אינם מחוייבים בהעסקת בעל תפקיד כזה.

המידע יפרט את קונטקסט העבודה של הנ"ל והמסגרת החוקית והתקנות במסגרתן ולפיהן פועל קצין הבטיחות בתעבורה באירופה ובארה"ב.

המקורות הביבליוגרפיים שעליהם הסתמכנו כללו, בין היתר, ספרות מקצועית בנושא, עיתונות מקצועית, מידע מתוך אתרי אינטרנט של חברות אשר משתמשות בשירותי קצין בטיחות בתעבורה, ומוסדות וארגוני ציבור, ממשל וחינוך שונים המרכזים נושאים אלה המקורות מופיעים ברשימה מרוכזת בביבליוגרפיה, מסומנים בגוף העבודה בסוגריים ובהם מצויין מספר המקור. כמו כן פנינו למספר משרדי תחבורה בארה"ב ובאירופה ובדוח אנו מציגים את תיאור מדיניותם ודרישותיהם לגבי תפקיד קצין הבטיחות.

אנו מקווים כי המידע אכן יסייע למשרד התחבורה בשיפור מערך ניהול הבטיחות בתעבורה בארגונים אשר מחוייבים או מעוניינים להעסיק בעל תפקיד זה.

ד"ר איתן נוה
שלהבת ל. צור

2. תמצית מנהלים

במסגרת הסקירה של המידע אשר נאסף בפרויקט לא נמצאו חוקים או תקנות המכתיבים את תפקידו של קצין הבטיחות בתעבורה ברמה הארצית בארה"ב ובאירופה.

ארגון, המעסיק קצין בטיחות בתעבורה, מכתוב את הכללים והגדרת התפקיד המתאימה לפעילותו. לפיכך נתקלנו במגוון רחב מאד של הגדרות תפקידים אשר בעיקרן כוללות מרכיבים משותפים, כגון: ידע טכני, כושר ניהול, מגע עם לקוחות, וכיו"ב. בנוסף הופיעו דרישות יחודיות של בעל התפקיד בהקשר הארגוני הספציפי אשר מתייחסות לכישורים הנדרשים לתפקיד, כגון: שנות השכלה, ניסיון, כישורים אישיותיים- וזאת בהתאם לאופי הארגון (הובלות, חומ"ס, הסעות תלמידים, וכיו"ב).

במסגרת הסקירה נתקלנו בכינויים שונים באנגלית אשר מכוונים כולם לתיאור של קצין בטיחות בתעבורה, ביניהם:

Traffic Safety Officer/Manager
Fleet Safety Officer/Manager
Transportation Safety Supervisor
Transportation Officer/Manager

עובדה חשובה היא כי לא תמיד תואר הבדל מהותי, אם בכלל, בין תפקיד קצין הבטיחות בתעבורה (להלן: קב"ת) לבין תפקיד מנהל מחלקת תחבורה או קצין בטיחות כללי בארגון. בנוסף, היו ארגונים אשר העסיקו בעל תפקיד ששימש הן כקב"ת והן בתפקידי בטיחות אחרים בארגון- פרט אשר בארץ אינו קיים. לפיכך מסקנתנו היא שהמצב הקיים בארץ והמכתוב ע"פ חוק את העסקת הקב"ת, מגדיר כללים אחידים וברורים מעבר לקיים באירופה ובארה"ב. עם זאת, עדיין קיים הצורך בבדיקת מידת תרומת בעל תפקיד זה להגברת בטיחות נהגי הארגון והקטנת מעורבותם בתאונות דרכים.

3. קצין בטיחות בתעבורה-תקציר המצב בארץ

תפקיד קצין הבטיחות בתעבורה בישראל מוגדר ע"פ חוק הכלול ב"תקנות התעבורה" תשמ"א (579-587), ומוסדר בפיקוח ע"י גף קציני בטיחות התעבורה אשר במשרד התחבורה. החוק ופרסומי משרד התחבורה מבהירים באופן ברור וחד משמעי את תפקידו של הקב"ת, הכלול בתקנות התעבורה. החוק בארץ קובע שחובה להעסיק קצין בטיחות בתעבורה בכל מפעל, מיזם, עסק, תאגיד או מוסד שמפעיל, מנהל או רשומים על שמו כלי רכב (רכב מנועי, גרור ונתמך, למעט אופנועים), במספר שאינו פחות מסף מסויים.

החוק אף מפרט את כישוריו של קצין הבטיחות בתעבורה ומחייבו להיות בעל רישיון הסמכה מטעם משרד התחבורה ורישיון נהיגה לסוגי הרכב המופעלים בארגון. אל לקב"ת לעסוק בארגון בתפקיד אחר זולת תפקידו כקב"ת, אלא אם כן ניתנה לו הרשות ע"י שר התחבורה.

מדור חקר עיסוקים במרכז ליעוץ ומידע תעסוקתי בשירות התעסוקה פרסם בשנת 2002 מידע על מקצוע קצין הבטיחות בתעבורה הכולל, בין היתר, תחומי אחריות הכוללים: בטיחות כלי רכב, טיפול בגורם האנושי- הנהג, יעוץ להנהלת הארגון וקשר עם גורמי חוץ שונים.

תיאור עיסוקו כולל: טיפול בגיוס, מיון וקבלת נהגים חדשים, ייזום וארגון פעולות הדרכה, טיפול בנושאי תאונות דרכים בהן מעורבים נהגי החברה בכלי רכב של החברה, פעולות הקשורות לתקינות כלי הרכב של החברה- אם מבחינת פעולות שגרתיות, מנע ויזומות, ואם מבחינת פעולות שבר, וטיפול בצידוד כלי הרכב ותקינותם וברישוי שלהם וניהול החוקיות הקשורות לכך, משתתף בבחירת קבלני משנה, ליסינג ורכבים שכורים של הארגון והפיקוח עליהם, משתתף בועדות מקצועיות שונות של החברה, מטפל בבעיות הפרט של נהגי הארגון, מתכנן תכנית עבודה שנתית ואחראי על צוות עובדים המסייע לו.

הכישורים הנדרשים לעיסוקו מוכתבים באופן ברור, וכוללים: מס' שנות לימוד מינימלי, ניסיון קודם, הכשרה מקצועית רלבנטית, ודרישות פיסיות ואישיותיות מסויימות. בנוסף, משרד התחבורה- גף קציני בטיחות בתעבורה- פרסם בשנת 1994 הוראות קבע ונהלים למילוי תפקיד קצין הבטיחות בתעבורה. החוק, ההנחיות והפרסומים הנלווים לו מאפשרים פעילות הכוללת פיקוח, אכיפה ומעקב תדיר אחר פעילות הקב"תים והארגונים לגביהם חל החוק האמור. עם זאת קיימים ארגונים המשתמשים בצי רכב ואשר אינם מחוייבים להעסיק קב"ת, וזאת בהתאם לקריטריונים מסויימים בהם הם עומדים. (1)

גף קציני בטיחות בתעבורה מקבל דיווחים מתועדים ושוטפים ובתדירות שנתית מכל קצין בטיחות בתעבורה לגבי מאפייני צי הרכב עליו הוא מופקד הכוללים, בין היתר: נתונים לגבי מספר נהגים מקצועיים ונהגים לא מקצועיים, מספר כלי רכב וסוגיהם, מספר תאונות עם או בלי נפגעים, סוגי הדרכות שהועברו לנהגים, ועוד. (2)

בארץ קיים מספר קטן מאד של ארגונים אשר למרות שאינם מחוייבים ע"פ חוק להעסיק קב"ת, אכן עושים זאת.

4. התפתחות הצורך בתפקיד קצין בטיחות בתעבורה

הופעת הצורך בבעל תפקיד המוגדר כקצין בטיחות בתעבורה החלה בתחילת המאה ה-20, בעת פיתוח מואץ של כבישים בין-עירוניים והצורך בנסיעות ארוכות טווח ושהייה רחוקה ממוקד פעילות הארגון.

פיתוח זה דרש פיקוח בטיחותי ונרחב עקב צרכים ובעיות שעלו מכך - כגון מעקב אחר רכבי ארגונים ונהגיהם, וטיפול בבעיות אחזקה ושבר.

בשנת 1934 דרשו בארה"ב חברות הביטוח להפחית תאונות דרכים כתנאי להפחתת מחיר הפרמיה.

בתחילה, תפקיד "קצין הבטיחות בתעבורה" היה לדאוג לפטרול בדרכים בנוסף למשטרת התנועה. ה"מוטו" של עבודת קב"ת בתקופה זו היתה "Trial & Error", כלומר: קצין הבטיחות השתמש ברציונל שלו, ביצע פעולות ספורדיות ומתוך למידה על יכולתן להיות אפקטיביות הסיק את טיבן. (11)

עם התגברות הצורך בתפקיד זה וגילוי יעילותו פותחו שיטות שונות שאומצו ע"י קב"ת ואשר הסתמכו לא רק על נתונים פיסיים ומנטליים של הנהג בעת קבלתו, אלא אף על הדרכות, אחזקות מונעות וניתוח ארועי תאונות או כמעט תאונות לשם מניעת מקרים כאלה בעתיד (Corrective Actions). בתהליך התפתחות זה תמכו חברות הביטוח ורשויות החוק הפדרליות.

חברות תעשייתיות החלו למנות בעלי תפקיד כאשר עיקר מטרתן היה להפחית עלות תאונות (בעקבות זאת חלה אף התפתחות עניפה בתחום הנדסת הבטיחות).

בשנת 1911 הכיר בית המשפט העליון בווינגטון (State of Washington's Workmens' Compensation Low) בחוק הפיצויים, ובשנים 1912-1913, 20 מדינות נוספות קיבלו על עצמן חוקים דומים כאשר הכלילו את תאונות הדרכים של העובדים כתאונות עבודה. (11)

שלב זה גרר מינויים של בעלי תפקיד כמהנדסי ומנהלי בטיחות בארגונים להפחתת עלויות מתאונות עבודה.

תחום הבטיחות- בכל הקשור לביצועי העובדים ככלל, התפתח מאד בשנות ה-20 וה-30 של המאה הקודמת, ומכללות וארגונים בתחום החינוך והתחבורה החלו להעביר קורסים בבטיחות תעשייתית ותעבורתית. עם הקמת משרד התחבורה בארה"ב בשנת 1966, הועברו אליו סמכויות ל"חוק הבטיחות", על מנת לתת למשרד סמכויות בתחום.

מספר שנים לפני כן, בשנת 1959, הוקמה חטיבה לתחבורה במועצה הלאומית לבטיחות- לצורך קידום נושאי הבטיחות בתחום התעבורה. (13)
כיום חברים בה 1,600 ארגונים, ובחטיבה 4 אגפים:
-רכבים מסחריים
-רכבים כבדים
-הובלת תלמידים
-מינהלי ציי רכב

משנת 1930 המועצה הלאומית לבטיחות חילקה 7 מיליון פרסי בטיחות בתעבורה תחת הכותרת: "Million Mile Club", בקרב נהגי ארגונים שעברו מיליון מייל או 25,000 שעות ללא מעורבות בתאונה.

5. הגדרת התפקיד

תחולת הגדרת התפקיד מפרטת מספר תחומים:
-כישורים וידע הנדרשים לתפקיד.
-תחומי סמכות ואחריות.

כל התחומים הנ"ל מוגדרים בהתאם לדרישות הארגון בו מועסק הקב"ת. מהגדרות התפקידים שנמצאו בספרות ובאתרי ארגונים שונים ניכר מגוון רחב ושונות גדולה בתכנים. עם זאת ישנו טווח בסיסי של תכנים המשותף לכל אותן הגדרות תפקידים שיפורטו בהמשך. התכנים הבסיסיים מרכיבים את הגדרת התפקיד ומחולקים ל- 2 סוגי קב"ת: סוג קב"ת המועסק בארגונים המסיעים נוסעים (לקוחות), וסוג קב"ת המועסק בארגונים המשנעים סחורות, ציוד, חומרים, או משתמשים בצי הרכב לניוד עובדים בלבד.

5.1 פירוט הכישורים והידע הנדרשים לתפקיד קב"ת

הכישורים הנדרשים כוללים במהותם אלמנטים טכניים, ניהוליים, פיסולוגיים, מאפיינים אישיותיים, ודרישות השכלה רלבנטיות. בהגדרות תפקיד שנמצאו בספרות כישורי ההשכלה שנדרשו הם, בין היתר: הכשרה בניהול, הנדסת בטיחות, יחסי אנוש, מינהל עסקים, וידע טכני במכונאות. (13)

הכישורים המוזכרים בכל הגדרות התפקידים שונים ומגוונים, וכוללים בין הדרישות (9):

- ניסיון כנהג ברכב פרטי וכנהג מקצועי ברכב הדומה במאפייניו לרכבי הארגון.
- יכולת עבודה בצוות.
- יכולת התבטאות.
- תקשורת נאותה.
- בהירות שפה.

המימדים האחרונים מכוונים לעובדה שהנ"ל אמור להיות בקשר תמידי- הן עם דרג ההנהלה, והן עם דרג הנהגים ואנשי האחזקה והמיכון.

- ביטחון עצמי ושיקול דעת- מתייחס לעובדה שהנ"ל חייב לעמוד במצבים של קבלת החלטות תוך כדי שקילת מצבים עתידיים אפשריים מבלי להסס. (9)
- יכולת מנהיגות וכושר פיקוח על אחרים ובקרה עצמית על פעולות המבוצעות באופן אישי ועצמאי על ידו. (9)
- ידע בסיסי לגבי חובות וזכויות נהגים המעוגנות בחוקים ותקנות שונים, כגון- זמנים ומשכי זמנים המותרים לנהיגה בהתאם לסוג הרכב ואופי הנסיעה. (10)

ישנם ארגונים אשר מפרסמים בפירוט את הכישורים הנדרשים על ידם לתפקיד הנ"ל. Seminole Country Public Schools אשר בפלורידה פרסם הגדרת תפקיד נדרשת לקצין בטיחות בתעבורה. הגדרתו מפרטת את כישורי הסף הנדרשים: תעודת גמר של בי"ס תיכון, ניסיון באכיפת חוק, רישיון נהיגה של מדינת פלורידה מסוג D ידע במחשב, ידע בחוקים כלליים, מדיניות ונהלים אפליקטיביים לתחום זה. דרישות הקשורות לאישיות בעל התפקיד כוללות: יכולת פתרון בעיות, יחסי ציבור, טיפול בקונפליקטים, תקשורת בין-אישית טובה כולל דיבור וכתובה, יכולת עבודה בצוות, בציבור ובאופן עצמאי.

דרישות פיסיות: חדות שמיעה וראיה, יכולת הרמת והזזת מסעות כבדים. כפיפות של בעלת תפקיד זה הוא לממונה על תכנון ופיתוח, אך אין פירוט של בעלי תפקידים עליהם הקב"ת אחראי. (16)

מטרת התפקיד מוגדרת כ: "השגחה ופיקוח מתמשכים על שירותי התעבורה, מניעת נזק, הגנת רכוש והבטחת בטיחותם של עובדים ואורחים".
האחריות הביצועית כוללת, בנוסף על בקרה מכנית של הרכבים, גם הגשת עזרה ראשונה במקרי חירום, אחריות על מבנים הקשורים לתחבורה וכרטיסי כניסה לעובדים ולאורחים.

מדינת אריזונה פרסמה בשנת 1996 דרישות וכישורים לתפקיד הקב"ת בבתי הסוהר שלה. המדינה פרסמה זאת תחת נוהל 700 (Operational Security). במסגרת נוהל זה ישנו תיאור דרישות לקב"ת ברמ המקומית ומחלקתית. (20)

בין הכישורים לקבלה לתפקיד כוללים:

-בוגר אקדמיה לתעבורה.

-בעל רישיון נהיגה של אריזונה בהתאם לסוג הרכב.

-בעל רקע נקי מעבירות תנועה.

-עומד בתנאי בריאות נדרשים.

-בעל ניסיון של לפחות 6 חד' במגע עם קציני שירות בבתי הסוהר.

עיריית Rowan County, צפון קרוליינה ארה"ב, פרסמה בשנת 2001 הגדרת תפקיד

לתפקיד קב"ת, אשר פרטה כישורים נדרשים מינימליים: (19)

תואר במינהל עסקים או תחום קרוב ו- 2 שנות ניסיון בניהול מערכות תעבורה.

- ידע מוקדם בתפעול רכבים ותחזוקתם.
- ידע בנהלי בטיחות וטכניקות לניהול בטיחות.
- יכולת לקדם נושאי בטיחות ומעורבות עובדים.
- יכולת לחקור באופן עצמאי ארועי בטיחות, ולתת המלצות בהתאם.
- יכולת לתקשר בע"פ ובכתב עם עמיתים, ממונים, עובדים, לקוחות והציבור.
- יכולת עיבוד מידע ונתונים.

עיריית פניקס אריזונה ארה"ב פרסמה בשנת 1995 בהגדרת התפקיד של קב"ת את הכישורים הנדרשים הבאים: (15,20)

- תואר ראשון לפחות בבטיחות תעשייתית או ניהול בטיחות בתעבורה או תחום קרוב.
- ידע בשיטות וטכניקות לניהול מודרני של בטיחות ציי רכב.
- ניסיון 3 שנים לפחות בניהול ציבורי וארגונים ממשלתיים.
- ידע בכלי ניתוח סטטיסטי וטכניקות סטטיסטיות.
- יכולת להפיק דו"חות וסיכומים.
- יכולת לתקשר עם אחרים בע"פ ובכתב, פנים אל פנים ובקבוצה.
- יכולת הסבר של בעיות בטיחות בע"פ ובכתב.
- יכולת עבודה בצוות ועם עובדי עירייה אחרים.
- יכולת הבנה של מסמכים טכניים.
- יכולת הרמת משאות של עד 20 פאונד וניודם לטווח ארוך או קצר.
- יכולת גישה למקומות צרים לצורך פיקוח על ציוד.
- יכולת חקירה, הערכה של בעיות בטיחות ופתרון בעיות.
- יכולת הפעלת מכשור טכני וכלי רכב.
- בעלות על רישיון רכב ורישיון נהיגה מסחרי.
- רקע ללא הרשאות בנהיגה.
- עמידה במבחן פיסי של משרד התחבורה של אריזונה.
- עמידה במבחן שימוש בסמים ואלכוהול.

מערך בתי הספר של עיריית סן דייגו, קליפורניה ארה"ב, פרסמה בשנת 1999 בהגדרת תפקיד "מפקח בטיחות תעבורה" את כישורי התפקיד הבאים (22):

- תואר מאוני' או קולג' במינהל עסקים או מינהל ציבורי או תחום קרוב.
- 2 שנים לפחות בפיקוח על מערך הסעות תלמידים או תחבורה ציבורית.
- רישיון נהיגה תקף של מדינת קליפורניה.
- מעבר בהצלחה של בדיקת אלכוהול.
- ידע בכתיבה ודיבור, ויכולת תקשורת עם אנשים עמיתים, תלמידים ומנהלים.
- ידע מוקדם בתקנות לתעבורת תלמידים.
- ידע בחוקים, תקנות ותקנים הקשורים להסעות תלמידים.
- יכולת לפתח מבחן לנהגים.
- יכולת עמידה בלו"ז.
- דרישות פיסולוגיות: כושר ראייה תקין, דיבור וכתיבה; יכולת עמידה במשך זמן רב; יכולת תפעול מכשירים בכוונים שונים; הרמת משאות קלים.

עיריית ניו יורק פרסמה הגדרת תפקיד ל"מפקח על התעבורה". במסגרת זו קב"ת אחראי על רכבי העירייה מבחינת התאמתם לדרישות הממשל ולתקנות ותקני הבטיחות הקיימים. (21, 23)

הכישורים המוגדרים לתפקיד זה:

- תעודת בגרות והכשרות הקשורות לתפקיד. לעיתים נדרש גם תואר ראשון.
- חונכות של מס' חודשים עד שנה עם אדם בתפקיד דומה.
- יכולת לבצע פיקוח על מגוון סוגים של כלי תעבורה יבשתיים או אוויריים.
- יכולת ניתוח סיבות לכשלים בתפעול כלי רכב וניסוח פעולות הנגזרות מכך.
- שימוש בשיטות כמותיות לפתרון בעיות.
- יכולת אבחנה בפרמטרים שונים בכלי רכב לצורך אמידת מצבם הטכני.
- יכולת תקשור באופן אפקטיבי בע"פ ובכתב.
- ידע בתפעול ציוד, נהלים ואסטרטגיות ברמה מקומית, מדינית או לאומית- בכל הקשור לבטיחות וביטחון כלי רכב ונוסעים.
- ידע במכניקה וכלים והשימוש בהם.
- ידע לגבי עקרונות תעבורה ושינוע אנשים ומשאות באוויר, ביבשה ובים.
- ידע בתפעול מחשבים.
- ידע השפה האנגלית על בוריה.
- ידע של חוקים, תקנות ותקנים ממשלתיים ומקומיים.

מכל האמור לעיל ניכר כי דרישות הסף לתפקיד כוללות בבסיסן ידע מוקדם הנובע מהכשרות פורמליות לתפקיד, שאינן בהכרח אקדמיות, הכוללות ידע טכני וניהולי הקשור הן לניהול בטיחות כלי הרכב והן לניהול עובדים והדרכתם. כמו כן נדרשות מיומנויות ספציפיות בכל הקשור לניתוח נתונים בכלים סטטיסטיים ויכולת עצמאית לנתח מצבי סיכון ולפעול בהתאם. מעבר לכך הכישורים הנדרשים הם מגוונים ומותאמים בעיקרם לארגון הספציפי. כל ארגון מגדיר לו את הכישורים וברמה הארצית לא קיימת הגדרת כישורים אחידה הנדרשת כדרישות סף לתפקיד.

5.2 תחומי אחריות וסמכות

ברוב הגדרות התפקידים שנמצאו לא נמצאה הפרדה מודגשת בין מנהל מחלקת הרכב לבין תפקיד ק. בטיחות בתעבורה. גם בפרסומים רשמיים של ארה"ב לא תמיד מודגש ההבדל בין שני סוגי בעלי התפקידים. ההפרדה הקיימת, בכל זאת, מתרכזת בעיקרה בהגדרה של הארגון עצמו לגבי בעל התפקיד הנדרש לו, כלומר כל ארגון מגדיר את

דרישות הסף לקבלת בעל תפקיד ולפיכך מגדיר לו את מכלול תחומי האחריות והסמכות שלו כולל ההגדרה למי בעל תפקיד זה כפוף. השונות הגדולה הקיימת בהגדרה נובעת מהאופי השונה של ציי הרכב ופעילויות שונות של הארגונים. דרישות מבעל תפקיד זה בארגון הסעות שונה במהותו מדרישות מבעל תפקיד זה בארגון המשנע חומרים מסוכנים.

קיימות 2 הגדרות תפקיד קב"ת קלאסיות: האחת היא תפקיד קב"ת בארגון שאינו מבצע הסעות של לקוחות, והשניה עוסקת בתפקיד קב"ת בארגוני הסעות. (13)

שתי הגדרות אלו הן אינטגרציה של המרכיבים המשותפים בהגדרות התפקיד שנמצאו בספרות.

פירוט הגדרת התפקיד בארגון שאינו מבצע הסעות

תכולת התפקיד: מפעיל הלכה למעשה את מדיניות הבטיחות בתעבורה של הארגון; פועל לצורך מניעת תאונות בהן מעורבים כלי הרכב ונהגי הארגון באמצעות טכניקות וכלי ניהול שונים; מפקח על כל הקשור לנושא הבטיחות התחבורתית מבחינת כלי רכב, מבנים, עזרים ואזורי עבודה; מקיים קשרי עבודה עם גורמי פנים וחץ-ארגוניים.

תחומי אחריות ופעילות

אחראי לקבלת נהגים חדשים מבחינת:

-סקירת מידע קודם (3 שנים אחרונות לפחות) לגבי כל מועמד הכולל אימות נתונים בנושאים (11, 13):

*הכשרות והשכלה רלבנטית.

*היסטוריה של המועמד כנהג ועבירות תנועה קודמות.

*רישיונות רלבנטיים ברי תוקף.

*תוצאות מבחני מיון לתפקיד (אם קיימות), הכוללות

מאפיינים אישיותיים ויכולת טכנית.

-ביצוע ראיון ראשוני וראיון המשך, הכוללים:

*מבחנים מעשיים בנהיגה בכלי רכב יעודיים.

*מבחני יכולת תפעול כלי הרכב.

*מבחני ידע תיאורטי הקשור להפעלת הרכב.

*מבחני ידע תיאורטי בכל הקשור לכללים וחוקי הנהיגה.

-בדיקת כשירות רפואית של המועמד.

-ביצוע החלטה על קבלה/דחיית מועמדים.

-דיווח לממונים עליו באשר לנתוני המועמדים.

-לאחר קבלת מועמד: אחריות על מילוי טפסי הנהג החדש.

-הדרכת נהגים חדשים באשר לכללי הבטיחות והחתמתם על כך שקיבלו והם

יודעים מידע זה. (7)

הקמה ותפעול של מערך הדרכה לנהגים, הכולל:

תכנון תכנית הדרכה תקופתית, הכוללת:

*הדרכות רענון תקופתיות.

*השתלמויות פנים וחץ-ארגוניות.

*הדרכות מעשיות ותאורטיות בנושאים:

- אופן תפעול נכון של רכבי הארגון, כולל אחזקה מונעת ובדיקת בטיחות הרכב.
  - ידיעת חוקים, תקנות ותקני תעבורה.
  - נהיגה זהירה ומונעת.
  - תגובות למצבי חירום תעבורתיים, כגון עזרה ראשונה וכיבוי שריפות.
  - טיפול במשאיות וידע באשר לתכונות של מטענים שונים.
  - טכניקות להערכת כשלים וגורמים אחרים להבטחת בטיחות הרכב. (7)
  - הדגשת היבטים סביבתיים של זיהום אויר כתוצאה מתפעול לא נכון של הרכב. (6)
  - שימוש בעזרי בטיחות כגון ביגוד הכולל מחזירי אור. (10)
- קהל היעד בהדרכה הם נהגים מקצועיים ולא מקצועיים בארגון, וכן עובדים התומכים במערך צי הרכב. (12)
- הקמת מערך ההדרכה מותנה בשיתוף פעולה של הנהלת הארגון עם הקב"ת באשר לדרישות תפקיד הנהגים והתאמת ההדרכות לדרישות אלו. (7)
- ביצוע רענונים קבועים לנהגים בנושאי נהלים והוראות עבודה, דרישות לרמות ביצוע ושירות. (11)

פיתוח כלי להערכת נהגים וביצוע הערכת נהגים תקופתיים, לרבות:

קביעת קריטריונים ברורים, מתועדים וכמותיים להערכת רמת מקצועיות הנהגים. קריטריונים אלו אמורים לאפשר גם לנהג לאפשר לו משוב עצמי על ביצועיו. (7)

מתן משובים קבועים לנהגים באשר לביצועיהם ותייעוד הציונים בתיקם האישי. חלק מכלי ההערכה הם הציונים וההערכות שנתקבלו בעקבות הדרכות פנימיות וחיצוניות שעברו הנהגים.

מעקב, בקרה וניהול צוות העובדים:

פתיחה וניהול של תיקי נהגים. לכל נהג קיים תיק ובו מתועדים מסמכים הקשורים לפעילותו, כגון: העתקי רישיונות נהיגה, תעודות השכלה והדרכה, הערכות עובד תקופתיות, מסמכים אישיים וטפסי קבלה לעבודה, תיעוד הדרכות שעבר הנהג, ציונים במבחנים שונים, קורות חיים, היסטוריה של עבירות תנועה ותאונות עם או בלי נפגעים ועבירות משמעת, עלויות תיקוני הרכבים בהם נהג העובד, מסלולי קידום של הנהג.

העברת מידע ופרסום לעובדי הארגון ולנהגים:

(מחקרים מצביעים על כך שאפילו אלמנט הפרסום לכשעצמו יכול להקטין תאונות דרכים ב- 10%) (6).

ניסוח הנחיות לבטיחות בתעבורה לנהגי הארגון ופרסומם לכל עובד אשר הוא גם נהג (כולל נהלים והוראות).
הפצת מסמכים הקשורים לחידושים או עדכונים בחוקים, תקנות או נהלים הרלבנטיים לארגון.
סיוע להנהלה בניסוח ופרסום מסמך עקרונות מדיניות הבטיחות בתעבורה הייחודית לארגון, ווידוא פרסומה לנהגים.
הפצת נתונים השוואתיים של רמות ביצוע נהגים בקרב הנהגים ולהנהלה.
הפצת עלון פנימי בנושאי תעבורה ובטיחות.

איסוף, ניתוח והשוואת נתונים הקשורים לביצועי הנהגים:
איסוף נתונים הקשורים לעבירות ותאונות של נהגים והצגתם בחתכים שונים לפורומים שונים בארגון. נתונים אלו כוללים, בין היתר: מספרי נפגעים, עלות תיקונים, עלות ישירה ועקיפה, מספר ימי היעדרות עובדים, ועוד. (11)
Benchmarking: איסוף נתונים מחוץ לארגון בארגונים דומים, והשוואת הביצועים התעבורתיים של הארגון עם ארגונים אלה. (5)
איסוף נתוני עלויות תחזוקה של רכבי הארגון המשמש, בין היתר, הערכה לכדאיות רכישה של רכבים חדשים או מכירת הקיימים.
איסוף, ריכוז וניתוח עלויות ביטוחיות של רכבי הארגון.
ריכוז, ניתוח והצגת נתונים אלה להנהלה והמלצה על פעולות הנגזרות מהניתוח.
הפקת יעדים כמותיים לשיפור הבטיחות מתוך הנתונים שנגזרו. (5)

הגברת מודעות ומעורבות ההנהלה וגורמי ארגון נוספים בנושאי בטיחות בתעבורה:
עידוד ההנהלה להשתתפות בפעילויות הקשורות לבטיחות הנהיגה ומניעת תאונות. (11, 12)
שיתוף פעולה עם בעלי תפקיד נוספים בחברה, כגון: מנהל מח' תחבורה, נאמני בטיחות, מנהל סיכונים (Risk Manager). (5)
ניסוח עקרונות הבטיחות בארגון בשיתוף ההנהלה וגורמי ארגון נוספים. עקרונות אלו אמורים לשקף את מדיניות ההנהלה לפיהם היא מעוניינת שנהגינה ינהגו. (15)
שיתוף נהגים וגורמים נוספים בארגון בפעילויות ברמה מקומית וארצית.

הפעלת מערך תיגמול לנהגים זהירים:
מדידה וקביעת נורמות תגמול נהגים המפגינים בטיחות ופרסומן לנהגים. (11)
ארגון ארועי מתן תגמול לנהגים ברמה ארגונית והשתתפות בתחרויות ארציות ומקומיות. (13)

הקמת מערך דיווח על תאונות או כמעט תאונות והפקת לקחים:
הקמת מערכת דיווח מהימנה של נהגים על תאונות או כמעט תאונות. (11)

-קיום ישיבות בטיחות בתעבורה לצורך דיון וניתוח בעיות ונושאי בטיחות; הפקת לקחים ומסקנות אופרטיביות לביצוע בעקבות ישיבות אלו למניעת הישנותן של תאונות או כמעט תאונות. (7)

תכנון תכנית שנתית לפעולות מח' הבטיחות בתעבורה: (15)

-תכנון תכנית שנתית חודשית/שבועית ובה פירוט פעילויות נדרשות במחלקתו ע"פ סדרי קדימויות.

-התכנית תכיל אלמנטים של בטיחות ונגזרות של משאבים נדרשים (כ"א, תקציב, זמן וכיו"ב). בתכנית תופענה פעולות רוטיניות, כגון: תחזוקה או ישיבות צוות בטיחות, ופעולות יזומות חד פעמיות.

התאמת נתיבי נסיעה לנהגים בכל הקשור לבטיחות: (7)

-ווידוא נתיבי הנסיעה שייקבעו ע"י הארגון והתאמתם לצרכי הארגון מבחינת בטיחות הנסיעות, בכל הקשור ל:

- *סוגי מטען וכובדו שנישא על הרכבים.
- *שעות פעילות (חושך/יום).
- *אופי הדרך.
- *עומסי תנועה.
- *שילוב מספר נסיעות לאורך כל יום פעילות הנהג לפי מרחקים וזמני נסיעה.
- *צפי של בעיות מיוחדות, כגון: מזג אוויר או אזורים ללא קליטת קשר.

התחברות לנתיבים ולנתיבים אלטרנטיביים.

טיפול אדמיניסטרטיבי ברכבי הארגון: (7)

פתיחה ותחזוקת תיק לכל כלי רכב בארגון. התיק צריך לכלול את התכולה הבאה:

- *תיעוד פעולות אחזקה שוטפת ברכב.
- *תיעוד פעולות אחזקת שבר (תאונות שונות).
- *שמות הנהגים ברכב.
- *Manual של יצרן הרכב לגבי הטיפול המומלץ בו.
- *רישום של הוצאות שבוצעו בגין הפעולות הנ"ל.
- *רישומי השבתות של הרכב מטעמים שונים.

ביצוע פעולות טכניות ברכבים לתחזוקה שוטפת, שבר ופיקוח שוטף:

-ביצוע פעולות בקרה יזומות וקבועות ברכבי הארגון, הכוללות: (11)

- *בדיקות בטיחות תקופתיות.
- *מעקב אחר מצב מכני ובטיחותי של רכבים בעת ביצוע הנסיעות.
- *בדיקת ציוד הבטיחות ברכב באופן יזום ותקופתי.

-הסקת מסקנות ומתן המלצות לדרג הניהולי הכוללות: דרישות תיקון, אחריות לביצוע, ולו"ז מומלץ לביצוע. (11)

-תכנון ואיתור אמצעים טכניים חדשים למניעת תאונות ושילובם ברכבי הארגון. (11)

-טיפול בפגיעות ברכבים כתוצאה מגניבה או ונדליזם. (15)

אחריות על רכבים בליסינג או בשכירות: (14)
אחריות על בטיחות כלי הרכב בליסינג ובשכירות, תוך איסוף נתונים ודיווח על מקרי תאונות ברכבים אלה לגורמים הרלבנטיים בתוך החברה ומחוצה לה (חברת הליסינג, חברת ההשכרה, חב' הביטוח, ועוד).

הגדרת התפקיד השניה, המתייחסת לארגונים העוסקים בהסעות נוסעים, כוללת- בנוסף למתואר בתיאור התפקיד הקודם- גם את התפקידים הבאים:

-הדרכת נהגים באשר לקשר עם הנוסעים- בייחוד חשוב הדבר בהסעות תלמידים, שם על הקב"ת להדגיש את הנושאים הבאים: (13)
*העלאת נוסעים והורדתם.
*חציית כבישים ע"י תלמידים.
*הסדרי ישיבה באוטובוס.
*אחריות הנהג על הציוד שבאוטובוס שלו.
*פעילות בזמן חירום בכל הקשור לתלמידים והגשת עזרה ראשונה.
*שירות ויחס לנוסעים, ויחסי ספק-לקוח.
-בדיקת ציוד הבטיחות ברכב המיועד לחילוץ נוסעים ותקינות הפעלת מנגנוני הרכב מבחינת: רצפה, דלתות, מושבים, חגורות בטיחות, ציוד חילוץ, ועוד.
-קבלה וטיפול בתלונות נוסעים לגבי מפגעי בטיחות בכלי הרכב.
-שמירה על רמת שירות וניקיון באוטובוסים.

5.3 כלי ניהול וסוגי פרקטיקות המופעלים ע"י קצין הבטיחות בתעבורה

קיימים כלי ניהול ופרקטיקות רבים ומגוונים אשר הוזכרו בספרות שנסקרה.

הכלים והפרקטיקות נחלקים לשני סוגים:

* כלים לניהול, מעקב ואיסוף נתונים הקשורים למצב הטכני של הרכב ותאונות דרכים.
* כלים ופרקטיקות המשומשים לצורך ניהול אדמיניסטרטיבי של הנהגים בכלל הקשור להדרכות והכשרות, הערכות עובדים, תגמול עובדים וקבלת נהגים חדשים.

כלים לניהול, מעקב ואיסוף נתונים הקשורים למצב הטכני של הרכב ותאונות הדרכים: (13)

(א) לצורך אפשרות מעקב אחר מצבם של כלי הרכב, על הקב"ת לאסוף נתונים שונים- באמצעות:

* פיקוח וצפייה ברכב בנסיעה ובהשבתה.

* קבלת מידע ונתונים מהנהגים עצמם.

* קבלת נתונים מהמוסכים באשר למצבם של כלי הרכב.

נתונים אלה יש לתעד באמצעות טפסים מתאימים כדוגמת דו"חות למילוי יומי של פרטי הרכב, ברכב פרטי, משאית, טרקטור או אוטובוס, דו"ח שנתי לרכב.

(ב) איסוף וניתוח נתונים הקשורים לתאונות דרכים חשוב לא רק לשם יכולת דיווח לממונים אלא לצורך מעקב אחר מצב הנהג והרכב לאורך זמן, והאפשרות להעריך את מצבו המכני של הרכב לאחר מספר אירועי תאונות.

איסוף הנתונים צריך להיעשות בצורה מובנית ואחידה, לצורך יכולת מעקב והשוואת תקופות זמן שונות לאותו רכב/נהג, או בין רכבים/נהגים שונים.

מומלץ להשתמש בטפסי איסוף נתונים מפורטים כדוגמת הטופס המיועד למילוי לאחר תאונה ע"י הקב"ת. יש למלא טופס לכל תאונה, וכמו כן יש לרכז את הנתונים של כל התאונות בטופס מרכז לרכב פרטי או אוטובוס המסיע תלמידים.

זאת לצורך מעקב ובקרה נוחה אחר הטיפול בתאונות ללא הצורך לעלעל בניירת המפורטת.

(ג) על הקב"ת לתעד פרטים לגבי עבודתו של הנהג ומידת מעורבותו בתאונות- הן לצורך הערכת עובד, והן לצורך אפשרויות תגמול או קידום והדרכה.

מומלץ לבצע זאת באמצעות תיעוד מרוכז בתיק העובד, בכך יוכל הקב"ת לקבל תמונה חד משמעית לגבי הסטוריית הנהג כאשר הוא פותח תיק נהג.

כמו כן יש להדריך את העובד לאחר תאונה כיצד למלא טופס הודאה באשמה (במקרה שהנהג מודה כי הוא אשם) וכיצד על הנהג לבקש מעדי ראיה למלא טופס על עדות.

(ד) בעת כל הודעת נהג על תאונה על הקב"ת לתשאל את הנהג לגבי פרטי התאונה. לצורך כך על הקב"ת להשתמש ברשימת תיוג ("Check List"), שבאמצעותה ניתן לזכור את כל הפרטים החשובים שיש לקבלם מהנהג.

(ה) משרד העבודה האמריקאי (D. O. T.) ממליץ על שימוש בטופס לאיסוף נתונים במקרה של נהג שנפגע מתאונה. על הקב"ת לדאוג למילוי טופס זה על ידי רופא ולמסור לנהג, וכמו כל על הקב"ת לנהל רישום מרוכז של אותן פגיעות בעקבות תאונות.

(ו) חקירת תאונה והפקת לקחים הם חלק מתפקידי הקב"ת. לצורך כך עליו לקבל את מירב הפרטים - לא רק מגורמי הרפואה, הנהג עצמו והעדים - אלא אף מהממונה הישיר על הנהג. לצורך כך מומלץ להשתמש בטופס מובנה. כל הנתונים הנאספים בהקשר לתאונות משמשים את הקב"ת כתשומות לפגישות עם הנהגים במסגרת "הפקת לקחים". ארגון וביצוע ישיבה שנושאה הפקת לקחים הן משימות ניהוליות מדרגה ראשונה, ועל הקב"ת לקיים כל ישיבה כזו מספר שלבים מובנים ומתוכננים מראש. רשימת הנחיות לניהול מפגש כזה כוללת, בין היתר: ארגון עזרים ונתונים טרום-מפגש, זימון משתתפים מתאימים, ניהול הדיון והצגתו, סיכום הדיון וניסוח מסקנות והמלצות.

כלים ופרקטיקות המשמשים לצורך ניהול אדמיניסטרטיבי של צוות הנהגים (קבלת נהגים חדשים, הדרכות, הערכות עובדים ותגמול) (13)

תהליך המיון והקבלה של נהגים חדשים לעבודה מצריך ידע מקצועי בתהליכי מיון והשמה של כוח אדם. על הקב"ת לשלב בתהליך כזה ידע טכני וידע ניהולי. לצורך תהליך זה קיימים מספר כלים אשר יכולים להקל ולמקצע את התהליך.

כאשר הארגון נזקק לנהגים חדשים, על הקב"ת למיין ולסנן בין מספר מועמדים. לצורך כך עליו להשוות בין כישוריהם והידע שלהם בתפקיד. ניתן להשתמש בכלי הערכה השוואתי המכיל מספר קריטריונים להשוואה. בנוסף, על כל מועמד למלא טופס מועמדות מפורט המכיל פרטים רבים הקשורים לניסיונו ועברו בתחום המבוקש. טפסים אלה יישמשו את הקב"ת בבואו להשוות בין מספר מועמדים. (טופס מועמדות לנהג מחב' Courtesy J.J. Keller & Associates Inc., וויסקונסין הוא דוגמה טובה לטופס מעין זה).

על מנת לאמת את הפרטים הנרשמים ע"י הנהג, נהוג לפנות למעסיק הקודם. הקב"ת יכול להיעזר לצורך כך ברשימת תיוג קצרה לתשאל המעסיק הקודם בטלפון, או שאלון ארוך יותר שנשלח בדואר (המשומש ע"י A. T. A. - "American Trucking Associations Inc.").

5.4 חוקים, תקנות, תקנים ונהלים סטטוטוריים הקשורים לתפקיד

בתחום ניהול ציי הרכב ופעילותו של קצין בטיחות בתעבורה קיים מיעוט דרישות סטטוטוריות הן בארה"ב והן באירופה, על כן ישנה נטיה של מכוני התקנים במדינות הנ"ל (ואף בישראל) "לייצר" תקנים וולונטריים אשר ינחו פעילות זו ויתנו כלים מתאימים לניהול ציי רכב בארגונים.

בשנת 2000 המליץ הגוף Society's Transportation Practice Specialty (STPS) על יצירת תקן בטיחות לניהול ציי רכב תחת חסותו של ANSI (מכון התקנים האמריקאי) - תקן זה כונה Z15. STPS ניסתה לאתר ארגונים נוספים שהיו מעוניינים ליישם תקן זה אצלם. התקן מכתיב מערך של דרישות בטיחות לפעולות ציי רכב, הכולל- בין היתר: איסוף וניתוח נתונים, פיקוח, תחזוקה, הדרכה והכשרה, ותחומי פעילות נוספים הקשורים לניהול ציי רכב. בשנת 2001 סוכם כי עד סוף שנת 2003 יצא תקן זה לאור. (3)

בארץ הוציא מת"י (מכון התקנים הישראלי) תקן דומה לתקן האמריקאי הנ"ל, בשם ת"י 4521, המבוסס על תקן ISO 9000. עד כה מספר הארגונים בארץ שהטמיע תקן זה הוא מועט מאד (פחות מ-20).

באריזונה ארה"ב הוציא משרד המשפטים נוהל המתאר תפקיד מפורט וכישורים נדרשים מקצין בטיחות בתעבורה בבתי הסוהר (ראה תיאור התפקיד בסעיף 5.1 בדו"ח זה).

לאור ממצאים אלה נראה כי אין בנמצא חוקים, תקנות או תקנים ברמה פדראלית או מקומית. התקנים שפורטו לעיל הם וולונטריים מעיקרם וכל ארגון יכול לאמץ באופן המתאים לפעילותו.

5.5 השכלה והכשרה לתפקיד

תהליכי הכשרה לתפקיד קצין בטיחות בתעבורה ניתנים בד"כ ע"י גורמי חינוך שונים במכללות, אוניברסיטאות או הכשרות של גורמים בעלי עניין- כגון " American Trucking Association Inc." (13).

כל ארגון מכתוב את דרישות הסף (הכישורים) לקבלה לתפקיד הקב"ת. על כן ההכשרות וההשכלה הנדרשות הן שונות, ולפיכך גם סוגי ההדרכות וההכשרות המוצעות ע"י הגורמים השונים.

בארה"ב, הועד הלאומי להכשרה והתעדה למנהלי ציי רכב- המהווה יחידה של ארגון המשאיות האמריקאי- מעביר את הדרכותיו באוניברסיטת פנסילבניה. מעבר לכך, כל איגוד בעל הקשר תחבורתי יכול להעביר את ההדרכות וההכשרות המתאימות לו ותעודה של איגוד כזה מאפשרת למסיים להיות מועסק בארגונים השותפים לו.

מחלקת התחבורה במועצה הלאומית לבטיחות, שמושבה באילינוי ארה"ב, מספקת למתעניינים מידע לגבי הכשרות ואפשרויות השתתפות במסלולי השכלה שונים הקשורים לתפקיד הקב"ת. (13) בין הקורסים אשר ניתנים:

*עקרונות למינהל בטיחות ציי רכב, עריכת חקירת תאונות דרכים.
*זיהוי סיכונים בתעבורה יבשתית ואווירית, ועוד.

מוסדות חינוך בכל מדינות ארה"ב מספקים קורסים בסיסיים בנושאים הרלבנטיים לקב"ת. מעט מאד קולג'ים ואוניברסיטאות מעניקים תואר אקדמי בתחום.

אחד ממוסדות החינוך המספקים מגוון רחב של קורסים והכשרות המיועדים להכשרת קציני בטיחות בתעבורה הוא NATMI (North American Transportation Management Institute), או בשמו הקודם: "National Committee for Motor Fleet Supervisor Training" שמושבו באלכסנדריה. (24)

סוגי לימודי התעודה הקיימים במוסד הם:

*(Directors of Safety) CDS.

*(Director of Maintenance Equipment) CDM/E.

*(Safety Supervisor) CSS.

*(Supervisor of Maintenance/Equipment) CSM/E.

*(Trainee of Commercial Driver) CDT.

על המשתתפים לעבור בחינת סיום על מנת לקבל את התעודה.

בין הקורסים הנכללים בלימודי התעודה:

*קורס בסיסי בבטיחות ציי רכב.

*ניהול תכנית לבטיחות ציי רכב.

*ניהול תחזוקת רכבים.

כל משתתף המסיים את לימודיו בהצלחה צריך לחדש את הסמכתו מדי 3 שנים.

6. מסקנות מסקירת הספרות ותרומה יישומית של המידע

- 6.1 בדו"ח זה הוגש תיאור התפקיד של קצין בטיחות בתעבורה, כפי שמתבטא בארה"ב ובאירופה.
- 6.2 לפי המידע עליו הסתמכנו, לא ניתן למצא חוקים או תקנות סטטוטוריות אשר בהם משתמשים לצורך הגדרת תפקידיו ופעילותו של קצין הבטיחות בתעבורה, ולפיכך כל מדינה, גוף או שלטון מקומי מכתוב את צרכיו ודרישותיו מקצין הבטיחות בתעבורה. מצב מעין זה מחייב מספר רב ומגוון של הגדרות תפקידים ושונות רבה מאד בין סוגי קציני התעבורה.
- 6.3 התפקיד, כפי שבא לידי ביטוי בסקר הספרות, אינו מוגדר וחד משמעי, ומתואר כבעל טווח רחב מאד של אחריות, סמכות וכישורי תפקיד. ע"פ המידע שאותר, כל ארגון מכתוב לעצמו את הקריטריונים לפיהם יאתר, ימיון, יקבל ויעסיק בעל תפקיד זה, ולא תמיד קצין בטיחות בתעבורה מועסק כתפקיד יחיד. לעיתים מעורב בנושאי בטיחות אחרים בארגון, ולעיתים אחראי על מחלקת הרכב כמנהל מחלקת רכב.
- 6.4 מתוך המידע שנתקבל ותואר כאן ישנם דפוסים אחידים לתפקיד ברשויות ובארגונים ציבוריים. דפוסים אלה מפורטים מאד וכוללים פירוט מלא של מרכיבי התפקיד. בארגונים פרטיים אין דפוס אחיד לתפקיד.
- 6.5 ההכשרה שלה נזקק קב"ת על מנת לבצע את תפקידו ולהתקבל לתפקיד אינה בהכרח קשורה ישירות לידע טכני לגבי רכבים, ובהרבה ארגונים ההעדפה היא לבעל תפקיד שהכשרתו הבסיסית היא במינהל עסקים ואליה מלווה הכשרה בניהול ציי רכב מבחינה בטיחותית.
- 6.6 בארה"ב קיימים מספר גופים גדולים המכתובים את הדרישות העיקריות הקשורות לתפקיד הקב"ת (משרד הפנים האמריקאי, הרשות הלאומית לבטיחות). בנוסף ניכר כי ארגוני רכב גדולים - "American Trucking Association" - מכתובים את דרישותיהם לאנשים המעוניינים להיות מועסקים כקב"ת ואף שותפים ומפעילים מערכי הדרכות ולימודים לצורך כך בשיתוף עם מוסדות חינוך מוכרים.
- 6.7 תפקידים ואחריות הקב"ת, הקשורים לניהול צוות עובדים ורמתם המקצועית, על כל המשתמע מכך, מקבלים דגש שווה בהגדרת התפקיד בדומה לאחריות על הצד הטכני של בטיחות הרכבים (לכן ההכשרה הבסיסית הנדרשת אינה בהכרח טכנית).

6.8 תחומים נוספים אשר הוזכרו תחת אחריות הקב"ת ופחות מודגשים בתפקוד הקב"ת בישראל הם נושא תפעול ואחזקת ציי הרכב מבחינת ההיבט הכספי וניהולו. במסגרת תפקיד הקב"ת צריכות לחול עליו מעורבות ואחריות ישירה גם על ניהול ובקרת הפסדים כלכליים כפועל יוצא מפעולותיו. (6)

בנוסף, לאור התפתחות הנושא הסביבתי וחשיבותו, על הקב"ת לקחת בחשבון נושאים סביבתיים (כזיהום אויר) תחת תחומי ההדרכה המתוכננים על ידו ולהעביר את המסר גם להנהלה. (6)

7. ביבליוגרפיה

1. הורוביץ, אלי. ליאורה, הולנד-עמית. לאה, ויצנברג. סדרת מידע על מקצועות קצין בטיחות בתעבורה, שירות התעסוקה, המרכז לייעוץ ולמידע תעסוקתי, אפריל 2002.
2. משרד התחבורה, גף קציני בטיחות בתעבורה, הוראות קבע ונהלים למילוי תפקיד קצין בטיחות בתעבורה, אוגוסט 1994.
3. ANSI Z15 to Provide Safety Requirements for Motor Vehicle Operations Professional Safety, Vol. 47, Issue 9, p. 9, Sep. 2002.
4. Arizona Department of Corrections, Department Order Manual, no. 705, Chap. 700, Sep. 1996.
5. Brian, Cristine, : “Benchmarking to Improve Fleet Satety”, Risk Management, Feb. 1994, Vol. 41, no. 2 start P. 57.
6. Brian, Cristine: “The Driving Concern of Fleet Safety”, Risk Management, Dec. 1992, Vol. 39, no. 12, start p. 67.
7. Federal Insurance.
www.federaled.ca/loss_auto:
  - Hiring Practices
  - Drivers Files
  - Training
  - Safety Meetings
  - Cargos
  - Maintenance
8. HCC, Ho-Chunk Nation Code, Occupational Safety and Health Program Act. Fleet Safety, Title 6, 8.16, May 2002.
8. Kedjidjian, CB, : “Fleet Safety: How to Save Lives and Money”, Traffic Safety, March 1995, no. 95 (2), pp 20-23, National Safety Council, 1121 Spring Lake Drive, IL USA.
9. Maze, T.H. and Cook, R.A and Dutta, U.: Buss Fleet Management Techniques, U.S. Department of Transportation, Final Report, Aug. 1985, Univ. of Oklahoma.

10. Meola, J. John: "Better Safer Driving", Occupational Health and Safety, Vol. 66, Issue 10, Oct. 1997, pp 142-144.
11. Motor Fleet Safety Supervision: Principles and Practices, National Committee for Motor Fleet Supervisor Training (Eds.), Institute of Public Safety, The Pennsylvania State Univ., Univ. of Park Pa., 1967, Pennsylvania.
12. Moser, Phil: "Rewards of Creating a Fleet Safety Culture", Professional Safety, Aug. 2001, Vol. 46, Issue 8, pp 39-41.
13. National Safety Council, Motor Fleet Safety Manual, Brodbeck, J. E. (Ed), Fourth Edition. 1995.
14. Princeton University, Health and Safety Guide, Sec. A6: Vehicle Safety Program (Department of Public Safety- Fleet Safety Program)
www.princeton.edu/~ehs/h.&sgide/eec-A6.htm
15. SORM, Texas Department of Public Safety, RMTSA (Risk Management for Texas State Agencies), vol. I, II : Risk Management Administration, Property Exposures, Section 2- Fleet Safety Program, Ch. 3,4, May 1998.
16. Tyrenna, Gouvia, Seminole County Public Schools, Florida, Position/Job Description of Transportation Security Officer, Nov. 2001.
17. www.refrigetatedrtans.com, June 2002.
18. NATMI, Alexandria, Va 22314, Safety Director Job Responsibilities, Dec. 1998.
19. Rowan County, Human Resources, Job Description, Job Title: Transportation Safety Officer, Oct. 2001.
20. www.ci.phoenix.az.us/jobspecs/73330.html- Job Descriptions: Fleet Safety Specialist, 06/95A, City of Phoenix Source, 1998.

21. www.nyc.gov/profile_body.jsp- CreerZone Profile Data: Motor Vehicle Inspectors.
22. San Diego City Schools, Position Description: Transportation Safety and Training Supervisor, Nov. 1999.
23. http://online.onetcenter.org/0*net., Details Report for “Transportation Manager”, no. 11-3071.01, Americans Career Info Net.
24. www.truckline.com/cc/natmi/natmi_brochure.html, NATMI Certification.

8. נספחים:

8.1 נספח מס' 1: דוגמא להגדרת תפקיד של עיריית Rowan County (ראה בבליוגר' מס' 5)

8.3 דוגמא להגדרת תפקיד מתוך קובץ הגדרות התפקיד של מדינת אריזונה - בתי הסוהר
(ראה בבליוגר' מס' 20)